

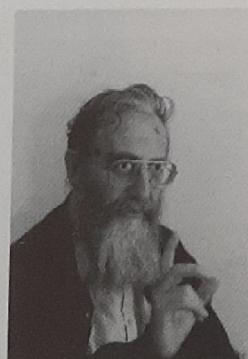
הliga ייחדו, שערים נסגרים

29

באביב 96', זמן מה לפני המהפך הפוליטי, פרסם הפרופסור לפילוסופיה שלום רוזנברג מאמר חrif ב"עמדים" ובו יצא נגד מגמות קשות בחיבור החילוני והעלתה את אופציית ההיפרדות. הרב יהודה גלעד השיב לו במאמר ובו קרא לחזק את המטען המשוחף עם הציונות החילונית. רוזנברג ולעדי, שניהם קרוביים בהשכלה הפוליטית, ממשיכים בדילוג, פנים אל פנים מעל דפי "פנים".

רוזנברג: בהחלט. יש לנו כthonה של הקשר בין העם למולדת, שהוא חוק השבות, וסמלים כמו ההימנון, והם מתארים את עובדת היוטנו יהודים, המעווניינים שמדינת ישראל תהיה מדינה יהודית. אני אינני מתנגד לתחילה השלום, אבל נשמע ממוני קול מסוכן, כאלו העתיד שלנו פירושו מיחיקת הזחות היהודית של המדינה, ביטול חוק השבות, שינוי הימנון. רק כשמנעים אל השפה העברית יש אנשים רבים שעדרין מתייחסים אליה במידה של קדושה.

יהודא גלעד: אני מסכים שהתוופה קיימת, ושהתיאורים של שלום נכונים. אנחנו

פרופסור שלום
רוזנברג מלמד
פילוסופיה
אוניברסיטת בר-אילן
העمرת בירושלים

פנים: פרופ' רוזנברג, במאמר שפרסמת ב"עמדים" אתה קובע כי "השותף הציוני החילוני נראה קורס לנגד עיניינו". למה התכוונת? שלום רוזנברג: כתבתי את הדברים מתוך תחושה שאחנו עדים לתהlik שינוי תרבותי גדול. בעבר הייתה קיימת ציונות ברית כללית, שבה היו שותפים שונים, כולל הציונות הדתית. היו לה כמה יסודות, ובעיקר היה חשוב בה יסוד הזהות היהודית. מצד שני ראה רבו ככלו של הציבור בהתישבות בישראל את ההבראה של העם היהודי. היום אנחנו עדים לתופעה אחרת, תופעה של מיחיקת הזהות היהודית,

צילומים:
פלאס 90

רב יהודה
גלעד הוא רב
הקבוץ לביא
ומראשי תנועת
"מימד"

חולקים, ככל הנראה, לגבי זיהוי ההיקף שלה, וזה אינה רק שאלה מספרית. השאלה היא האם זה הכוח המניע בחברה הישראלית היום, או שמדובר בשוללים הנאבקים על הלגיטימציה שלהם. השתתפותו לא מזמין יחד עם קבוצת בניינים, התומכים בתהlik המדיני, במפגש עם קבוצה של הוגי דעתך מן השמאלי. אנחנו כרכבים ביטאנו דאגה מן האופי והעתיד של החברה בישראל מבחינה תרבותית. שאלנו אותו, עד כמה אתם תופסים שהדברים קשורים זה בזה? רציתי לראות עד כמה אנחנו שותפים מעבר לקוניקטוריה הפוליטית, האם אכן מה שנאמר בರוח הדת, שהשמאל רוצה קודם כל לפטור את שאלת השתחמים ואחריו זה "לטפל" בדתים, ומכאן צריך

או לכל היוטר נסיון ליצור זהות ישראלית חדשה. זה מתבטא באופן הבולט ביותר ביותר מאשר במאמר מערכת, במסות בתחום התרבותי, בטענה שאין שום משמעות לדת היהודית ולזהות היהודית. בית ספר בו לימדי האו הורים ואמרו, אנחנו לא מתנדדים שלמדו תנ"ך, אבל שילמדו אותו במסגרת כללית יותר, שתכלול יצירות הקשורות לאנושות, כמו קונפוציוס ובודהה. אני עצמי לומד ומלמד את אריסטו. אבל, צריך להיות הבדל כשהאת לומד דבר מפני שהוא שלך, וזה המורשת שלך, בין הדברים שאתה לומד מפני שם חלק מהעולם שסובב אותך.

פנים: לкриזה שדיברת עליה יש גם היבטים פוליטיים?

פ. נ.ם

איור: ליעד שפיר

כמעט מתרדי של כל הארכיטיפים, או בשפה ולגרית - ניצח מיתוסים ושות פרות קדשות, וזה דבר מסוכן.

פנים: אתה אומר במאמרך: "כך נוצרה ברית בין הפלטיקה של תהליכי אosalו לבין האידיאולוגיה של אנשי התרבות המוגיסם". רוזנברג: נכון, فهو בירוק הפשע של הפלטיקאים. אני תומך באופן כללי בהסמי אosalו, אם כי מסתיג מכמה פנטזיות שכרכו אליהם. אבל השאלה היא האם השלים צריך להיות קשור בויתור על ארכיטיפים בסיסיים. למשל, האם הטרואמה של השואה מפריעת לי לזכרות שלום? פוליטיקאים ואנשי רוח שחשבו כך הגיעו למסקנה שצורך להפסיק לשלה משלחות לפולין, כי אנשים חווים ממש "לאומיים". על-פי גישה זו צריכים לכורח להפסיק ולחדך לזכור השואה, כי היא מגדלת טראומות לפיהן אנחנו בלבד והעולם כולו נגדנו. אפשר היה להילחם بعد השלים למרות החינוך לזכור השואה. אסור למן אינטנסיבי לטוחה קצר להדרס אמונות השובות ביותר. גלעד: התופעה של ביקורים בפולין ושל לימודי שואה מתרחכת והולכת, הרבה יותר מאשר לפני עשר שנים. היתה הצעה מגונה בעניין של שלומיות אולוני, שנדרתת. דוקא לימודי השואה בא לביטוי ניתוץ מיתוס אחר, מיתוס הצד הציוני הבלתי מגוצח, שבירה שאני לא רואה בה דוקא שלילה. חלק מהמיתוסים הנשברים - אנחנו כיהודים מאינים צרייכים לשמה זהה. יש בכך אלמנט של ביעור עברודה זורה, משחו ממין "זה אליליים כרתו". היו תקופות שההתיחסות לאותם הציוניים גבלה כמעט בדת, ואימה בעוצמה הרוחנית שלה על הדת. היום, הדברים הללו הולכים ומתנמכים, ואולי זה מביא אנשים לשאול את שאלות היסוד - מה אני עושים בעולם, מה אני עושים בחיי, מה השילוחות של עם ישראל באיזור הזה, שאלות קיומיות.

רוזנברג: אני לא בטוח שתמיתוסים האלה צריכים לנתק. ציוני, חלק מהארכיטיפים הללו נראים לי חשובים מאוד, לא רק ארכיטיפ החלוץ, אלא גם ארכיטיפ הלוחם. הכאב לי והבעיס עד עמוק נפשי הטיפול של המחזאי מוטיל לרנד בהיבט מסוים של פרשת קסטנר. קשה לי לקבל שהוא היה צריך להוסיף לתהום הרין את ניתוץ המיתוס של חנה סנה. בנוסח המקורי של הסדרה הטלויזיונית הפכו את חנה סנה למישינה. וזה הרעלת אරונות. חנה סנה לא הייתה סופרנית, אבל היה במעשה אקט של הקרבה עצמית, ואת זה לא צריך להרים.

פנים: הרוב גלעד, אתה מרבר במאמר ב"עמדים" על כך שביחסים הציבור הדתי-ציוני והחילוני "צורך לחפש בסיס משותף אחר בשאלות רוח, מוסר ותרבות". על איזה בסיס אתה מדבר?

להתנגד להם לכל אורך הדרך. התשובות שקיבלנו היו מגוננות. היו שהציגו בצדקה כזו או אחרת את הבינוים שלום ורוחנרג מרכז עליהם. אחרים אמרו בפירוש זהה לא כך, שמדובר חשוב שמדינה ישראל תהיה יהודית דמוקרטית. לטעמי, אלה שרוזנברג מדבר עליהם הם מיעוט קטן, קולני מאוד, תקשורתם מאד, אבל בפירוש יש מאבק בין גוש השם האגדול לבין השולדים האלה, המבקשים לגיטימציה. הצעינות הדתית צריכה לשתח פעללה עם הרוב הציוני, כולל השמאלי, בניסיון להשוו את התופעה הזה, ולא מיצץ את הבעיות היהודיות כעוגן של התרבות הישראלית. אחד הגילויים התומכים למגמה זו היא התופעה המחרבת של חילוניים העוסקים ביהדות ומזהירים בכך שמדובר חשוב להם לזכור את הזיקה שלהם לתרבות היהודית. רוזנברג: במצב של היום צומת התרבות, בין היתר בתקשות, בעיתונות, באמנות ובcoilnu, הם בידי אנשים ורדיילים, ונitin לומר זהה מקרים על אחרים. זה מתבטא בcoilnu הירושלמי. ממצב הדברים היום זה מתבטא בcoilnu הירושלמי. שבמא依 ישראיili היה עשו רישימת שינדלר". אני כמעט לא רואה אינטנסיבי בcoilnu. נמצא שם בעיות אנושיות, בעיות של הסבל הפלסטיני. הסרט האמריקני "זרה בתוכנו" מציג שוטרת אמריקנית שצרכיה להיכנס לאיזור חרדיו כדי לחזור מקרה של רצח. הסרט הזה מלא רגשות לעולם דתי, לעולם שהקנונים הסקטואליים שונים. בcoilnu הירושלמי לא נמצא את הרגשיות הזה.

גלעד: אני לא מחשב באמנות דוקא את הקונצנזוס. כשאני הולך לתערוכה או לתיאטרון, אני מhapus את הצד השני, את האיפכא מסתברא. השוב שהאמנות תוער למחשבה ולרגשות מסורתי.

galud: כאשר הפשטות וחוסר הסובלנות מקבלת את הוגשונקה הדתית. היא הופכת למסוכנות מדרגה שנייה. התפתחה כלפי זה קהות חוות מוסרית בחברה שלנו, ומישחו צורך לשים עליה את האכבע, להראות את המכاؤ של הצד השני. הייתה שמהם רכנים ואנשי רוח היו עושים את זה.

רוזנברג: ההשפעה של הצמתים הרדיילים גדולת הרובה יותר מזו שאתה מציג. היא נוגעת בנושאים בסיסיים ביותר של הווה היהודית. היהדות הקלסית הייתה היהדות של תורה ומצוות. מתורה ומצוות נשאו לנו שני דברים - שפה וארכיטיפים. למשל, הארכיטיפ של האמא היהודיה, או של האדמה, של קופסת הקרון הקימית, או ארכיטיפ מצדה. אנחנו עדים בזמן האחרון להרס

רוזנברג: ינאל עמר זו לא
בעיה של הציבור

הרוח-ציוני, ינאל עמר זו

opotzia

galud: כאשר הפשטות
וחוסר הסובלנות מקבלת את
הגושונקה הדתית. היא
הופכת למסוכנות

הוא רצח הרא רצח", אתה אומר, "רצח הוא רצח, נקורה".

רוזנברג: יגאל עمير הוא חתר בין שתי הופעות. בחינוך הדתי-ציוני ניתן להביע על תופעה של חוסר סובלנות, לאומנות וקורזר ראות לגבי העתיד. לעומת זאת, יש בחברה היישראלית תופעה של התנהגות לעומתיה, אכזרית וחולנית, שבאה לידי ביטוי אצל אנשי המג"ב אשר מאשר מאחד. המכנה המשותף ביןינו לשותף החילוני הוא המוסר והחרבות שישלטו כאן. צריך ליצור בישראל מרכז תרבותי. צריך לנסותゾזהות את החיבור שבריגשות המוסרית, המכנה המשותף לדתיים וחילוניים, עליהם לבנות צדק סוציאלי ולקשר על פערים. השתתפותם בקיצ' בסיפור באלה"ב עם הוועד היהודי האמריקני. אנשי הוועד סיפרו שהם עוסקים בעכשו במאבק נגד גזענות וナルמים נגד שריפה של נסיבות שחורות. שאלתי אותם, מה האינטנס שליהם לטפל בנסיבות של שחורים. חלק ענו שההמג"ב תיעלת. הימים נפגעים השחורים - מחר ייפגע היהודי. אחד מהם קם ואמר, בשביili להיות היהודי זה להימצא במקום שבו יש עולו ו-צדך ומדכאים את החלש, כדי להגן עליו. אני רוצה להאמין שנשאר משוה ביהודים שעוזבו תורה ומצוות, והוא הריגשות המוסרית.

רוזנברג: תמיד מדובר בזכונות הדתית על ברית

עם הציוני החילוני. בהגותו של הרב סולובייצ'יק יש ברית בין האדם של הדמוקרטיה הטכנולוגית המדעית לבין היהודית. בהגות הציונית-דתית יש ברית בין החלוץ שבונה את הארץ לבין היהודי הדתי. הצעיה היא שהיום בן-הברית השתנה. החומר שלנו פרוצות אל מול העולם המערבי, והוא עובר אינטגרציה אידיאולוגית רצינית. זו אינה רק תקופה פוט-אידיאולוגית, אלא פוט-מודרנית. אפשר לשרת יחד מטרות שונות, בצבא ובאוניברסיטה, אבל המוגבלות של זה הרבה.

גולדמן: אני לא מצליח להשתכנע מהסביר הזה.

אני יושב בתוך עמי, מסתובב בישיבות, ואני תוהה.

באמת אין קשר בין הגישה הפטנטית, החד-מדידת,

לפיה כל האמת והצדק נמצא אצלנו, ושל הכל

מוטעה ונבוכו וריקני - אין קשר בין זה לבין יגאל

עמיר? אחת הביעות הקשות של החינוך הדתי היא

חוסר היכולת לחנן למורכבות. כאן אני רואה את

יגאל עمير וגולדשטיין ומהחרתת, ובמובן מסוים

גם את עוזי משולם, על אותו רצף. כל מי שלומד

תורה יודע, שאחד הדברים הטריוויאליים בלימוד

תורה הוא שיש מחלוקת, שיש שתי דעות, שיכולה

להיות מציאות שבה אלו ואלו דברי אלוהים חיים.

הפטנות והסיסמות החללו בנו, וכשהכל שוחר-

בן לא יכול להיות סובלנות. כאשר הפטנות

זו מקבלת את הגושפנקה הדתית, היא הופכת

למסוכנת, וזה בדיקון הסכנה שבספק ההלכה

הפליטים. למשל, פסקי ההלכה של סירוב פקודה

במקרה של פינוי יישובים, שניתנו באופן חד-משמעות

ופסקני. הרבה אברהם שפירא החבקש לפסקוק בסוגיה

דומה על פינוי ימיה. והוא שאלו אותו אם לסרב

פקודה, והוא אמר, כיון שיש כאלה הסכורים

שהפניו מותר על-פי התורה, זה לא חד-משמעות,

עמיר על כל הציבור הדתי. נגיד האומרים "רצח

גולדן: לב הוויכוח צריך להיות כיצד אנחנו כציגות

דרית צרכים לפעול היום. בעבר, המכנה המשותף

בין הזכונות הדתית לחילוניות היה בנין הארץ

והתיישבות. היום הפלטפורמה הזו אינה מספקת.

היום הארץ מיושבת, ואرض ישראל הוא נושא שמפלג

יותר מאשר אחד. המכנה המשותף ביןינו לשותף

החילוני הוא המוסר והחרבות שישלטו כאן. צריך

ליצור בישראל מרכז תרבותי. צריך לנסותゾזהות

את החיבור שבריגשות המוסרית, המכנה המשותף לדתיים

וחילוניים, עליהם לבנות צדק סוציאלי ולקשר על

פערים. השתתפותם בקיצ' בסיפור באלה"ב עם הוועד

היהודי האמריקני. אנשי הוועד סיפרו שהם עוסקים

בעכשו במאבק נגד גזענות וナルמים נגד שריפה של

נסיבות שחורות. שאלתי אותם, מה האינטנס שלהם

לטפל בנסיבות של שחורים. חלק ענו שההמג"ב

תיעלת. הימים נפגעים השחורים - מחר ייפגע היהודי.

אחד מהם קם ואמר, בשביili להיות היהודי זה להימצא

במקום שבו יש עולו ו-צדך ומדכאים את החלש,

כדי להגן עליו. אני רוצה להאמין שנשאר משוה

ביהודים שעוזבו תורה ומצוות, והוא הריגשות המוסרית.

רוזנברג: תמיד מדובר בזכונות הדתית על ברית

עם הציוני החילוני. בהגותו של הרב סולובייצ'יק יש

ברית בין האדם של הדמוקרטיה הטכנולוגית

המדעית לבין היהודית.

בהתאם הציונית-דתית יש

ברית בין החלוץ שבונה את הארץ לבין היהודי

הדתי. הצעיה היא שהיום

בן-הברית השתנה. החומר

שלנו פרוצות אל מול

העולם המערבי, והוא עובר

אינטרציה אידיאולוגית רצינית. זו אינה רק תקופה

פוט-אידיאולוגית, אלא פוט-מודרנית. אפשר

לשרת יחד מטרות שונות, בצבא ובאוניברסיטה, אבל

המוגבלות של זה הרבה.

גולדן: עקרונות הומניסטיים אינם יכולים להיות

מכנה משותף?

רוזנברג: אני חונכתי בבני עקיבא, תנועה שבה

האינטנס החברתי היה חזק מאוד. אני סוציאליסט

בחכורי. אבל כשהאני מדבר היום על רעיונות

סוציאליים, אני עומד בפני חומר אטימוט. אנשים

מהמחנה החילוני לא מוכנים להאמין באידיאל הזה.

נרסה החשיבות של הכלל ושל היחיד בתוך הכלל.

האיריאל היחיד של התרבות היום הוא "צדיק

באמונה יתירה", כלומר, אל תתעורר במה שאני

עובדת, תן לי לחיות לך.

פנימ: פרופ' רוזנברג, אתה מתקומם במאמר

ב"עמודים" נגד הנסיך לטפל את מעשהו של יגאל

עמיר על כל הציבור הדתי. נגיד האומרים "רצח

גולדן: לב הוויכוח צריך להיות כיצד אנחנו כציגות

דרית צרכים לפעול היום. בעבר, המכנה המשותף

בין הזכונות הדתית לחילוניות היה בנין הארץ

והתיישבות. היום הפלטפורמה הזו אינה מספקת.

היום הארץ מיושבת, ואرض ישראל הוא נושא שמפלג

יותר מאשר אחד. המכנה המשותף ביןינו לשותף

החילוני הוא המוסר והחרבות שישלטו כאן. צריך

ליצור בישראל מרכז תרבותי. צריך לנסותゾזהות

את החיבור שבריגשות המוסרית, המכנה המשותף לדתיים

וחילוניים, עליהם לבנות צדק סוציאלי ולקשר על

פערים. השתתפותם בקיצ' בסיפור באלה"ב עם הוועד

היהודי האמריקני. אנשי הוועד סיפרו שהם עוסקים

בעכשו במאבק נגד גזענות וナルמים נגד שריפה של

נסיבות שחורות. שאלתי אותם, מה האינטנס שלהם

לטפל בנסיבות של שחורים. חלק ענו שההמג"ב

תיעלת. הימים נפגעים השחורים - מחר ייפגע היהודי.

אחד מהם קם ואמר, בשביili להיות היהודי זה להימצא

במקום שבו יש עולו ו-צדך ומדכאים את החלש,

כדי להגן עליו. אני רוצה להאמין שנשאר משוה

ביהודים שעוזבו תורה ומצוות, והוא הריגשות המוסרית.

רוזנברג: תמיד מדובר בזכונות הדתית על ברית

עם הציוני החילוני. בהגותו של הרב סולובייצ'יק יש

ברית בין האדם של הדמוקרטיה הטכנולוגית

המדעית לבין היהודית.

בהתאם הציונית-דתית יש

ברית בין החלוץ שבונה את הארץ לבין היהודי

הדתי. הצעיה היא שהיום

בן-הברית השתנה. החומר

שלנו פרוצות אל מול

העולם המערבי, והוא עובר

אינטרציה אידיאולוגית רצינית. זו אינה רק תקופה

פוט-אידיאולוגית, אלא פוט-מודרנית. אפשר

לשרת יחד מטרות שונות, בצבא ובאוניברסיטה, אבל

המוגבלות של זה הרבה.

גולדן: עקרונות הומניסטיים אינם יכולים להיות

מכנה משותף?

רוזנברג: אני חונכתי בבני עקיבא, תנועה שבה

האינטנס החברתי היה חזק מאוד. אני סוציאליסט

בחכורי. אבל כשהאני מדבר היום על רעיונות

סוציאליים, אני עומד בפני חומר אטימוט. אנשים

מהמחנה החילוני לא מוכנים להאמין באידיאל הזה.

נרסה החשיבות של הכלל ושל היחיד בתוך הכלל.

האיריאל היחיד של התרבות היום הוא "צדיק

באמונה יתירה", כלומר, אל תתעורר במה שאני

עובדת, תן לי לחיות לך.

פנימ: עקרונות הומניסטיים אינם יכולים להיות

מכנה משותף?

**ונלעך: אונחנו מחזיקים שני מיליאון
חושכבים שהם אזרחים סדרנה
שנויות מחפחה כלפי זה הקהות
חושים מוסריה**

**רוזנברג: אוי בוכה עם ילד
פלשטיינאי שכואב לו. הבנייה
היא שהעולים רניש לאסתטיקה
של המוסר ולא לאהיקה שלו**

פעילות לא אסתטית של אקט, שהיה צריך להיות ATI. העולם רגש לצורה שבה אתה רוחח והורג. אנחנו מוצאים במלכודת בין עול של אסתטיקה לעול של מוסריות. אמנסטי אינטראנסיון, מוסר אני מאד מכבד, עוסק בסוכניות ממשתיות. הוא יצא נגד עינוי עציר מהבל, ולא נגד מעשי המחבל. אני מסרב לקבל עלי אשמה הנובעת מן האכזריות האנרכית של כמה אנשים שמבזים את זה". אני חושב שיש אשמה על כל הצבע מעצם העובדה שהוא שולט בשטחים.

גלעד: לי חשוב, גם כמחנק ששולח לתלמידים לצבע, להציבו לתלמידי על כך שיש משהו מיוחד בלאומיות הישראלית, שהלאומיות שלנו היא בעלת מסר אוניברסלי. הלאומיות שאני מחנק אליה היא הלאומיות של אברהם - "לך מארץ ומולדתך ובית אביך", לשם מהו לצורך?" נזכירך בקשר לשפטות האדרמה". אני מנסה להזכיר את תלמידי להשתלבות ומה מתמיד בין שני קטבים - הלאומיות והמסר

ולכן אסור לסרב פקודה. היום, כאשר לפסק בעניין פוליטי יש תוקף דתי, בהחלט אפשר להגיע לכך שם מישחו נמצא מצד השני, מטילים עליו דין רודף, וצריך לעשות לפניו מעשה.

רוזנברג: אחד הדברים שחונכו לנו על ברכי מרכו הרב הוא הקדושה של כל יהורי. יגאל עמריה הוא מוטציה. במקרה שלו נשברו כליל היסודות של החינוך הרתי.

גלעד: עמריה שבר אותם, או היו הרבה שדיברו בסוגנון זהה? המוטציה איננה יגאל עמריה, המוטציה חלה בתחום הציונות הדתית.

**רוזנברג: הציונות הדתית לא הייתה כזו.
גלעד: לא היו דבריהם כאלה בישיבות? דין רודף?**

רוזנברג: יכול להיות שאנשים דיברו על דין רודף, אבל הקבוצה שחשבה להגיב באופן אלים היה שולית שבשליטת החינוך הרתי, ולהבאאתו אונסן לנו והועל.

פנים: פרופ' רוזנברג, האם תוכל להתייחס למה שאתת עצם הגדרת "מחלה אלרגית". חלק גדול של הציונות הדתית נתפס כחסר ריגשות לסובל הפלסטיני, לסיוטאציה של הכיבוש.

רוזנברג: אני בוכה עם ילד פלשטייני שכואב לו. הטעיה היא שהעולם הגיע לאסתטיקה של המוסר ולא לאתיקה. בסוף המשפט של דמיינוק, כאשר לכוארה הוא הורשע ונידון למוות, אנשים בכית המשפט השתוללו משמה, וכל העולם ראה אנשים צמאי דם שמחים על גור דין מוות. זאת הייתה

פנים: אבל האם יש, לדעת שנייכם, כלים ביהדות המאפשרים לציוני-דרתי היום לוותר על המלחמה על ארץ ישראל, להתאפשר?

גלווע: לי מאד קשה אפילו לומר "אני מוותר על ארץ ישראל". ארץ ישראל מוקנית לנו מאבותינו. יש עולם של שאיפה ויש עולם של מציאות, ויש מהה מתמיד בין השניים. אני מאמין שארץ ישראל יכולה שייכת לנו. כשהאני בא לשקלל, אני משקלל

ולעד: חלק מהמייחסים הנשברים - כמו הצבר הציוני הבלתי מוצח - אנחנו כיהודים ממשינים צרכים לשמה זהה רוזנברג: בנוסח המקורי של הסדרה הטלוויזיונית "קסטן" הפכו את חנה שנש למלשינה. זו הרעלת אරוח

את טובתם עם ישראל ואת הסבל הפלסטיני ואת מה שהמשך השלטון עשוי לעשות לנו, ומגיע למסקנה הפשרה.

רוזנברג: בעניין זה אין מחלוקתبني לבין יהודת. כל ספר בראשית מבוסס על הרצון לכרות שלום עם השכנים ולמנוע את המלחמות, ובכללו מצוי הרעיון שהמלחמה היא בין אחים, מקין עד יוסף. אברהם אומר ללוט, אם תימין אשMAILה, יש גבול עם ישמעאל ואדום ולבן והפלישיטים. כל זה עומד עד שתרחשת הטרגדיה בשכם, והוא זו שמכיאה את המלחמה. מלכתחילה אני רוצה את כל ארץ ישראל - כדיעבד אני רוצה לעשות פשרות. ספר בראשית לימד אותנו את הצורך לעשות שלום, אלא אם נגיעה לטרגדיה.

פנים: פרופ' רוזנברג, לך ראת סיום המאמר בעמודדים אתה מדבר על "חרdot חדשה, בת זוגה הטבעית של הפוסט-ציונות". אתה סבור שזו הדרך

האוניברסלי, בין "דרך השם" ל"עשות צדקה ומשפט". בערב שבת האחרון הבאתי לתלמידי מדרש חז"ל הקורא לדוד המלך ערינו העצני, לאחר שכשהיה יושב ולומד תורה היה מעدن עצמו כתולעת, וכשהיה יוצא למלחמה היה מקשה עצמו בעז. אמרתי להם, אני מבקש מכם דבר הפוך. כאשרם יושבים בבית המדרש תקשו עצמכם עז, תלמדו עוד דף גمرا, תילחמו בקוררי השינה. כאשרם יוצאים לצבא, שם תעדנו עצמכם כתולעת. יהיה כבר מי שידאג להקשיה אתם, אבל תזכרו דוקא שם שאתם בני תורה. פנים: האם נראה לך שהציונות הדתית המתחנחת מסוגלת היום לחיבור הזה?

גלווע: לא רק שהיא מסוגלת. במקור זו הציונות הדתית. היא חייכת את זה. אני נאבק על עמדות בציונות הדתית כי אני מאמין שהזה יסודה. רוזנברג: המתחנול הטיפוסי היהודי הרבה יותר עדין מאשר האידיאולוגיה שלו, להוציא קבוצה מסוימת, שולית, מטופפת.

להיות אתגר המביא לחשיפת רובך עמוק ורחב יותר לביסוסו של אותו רעיון. אך ראה הרוב קוק אלמנטים חיוביים גם בנסיבות, המזוכת את היסודות הנמנכים שבדת, על מנת להעלות אותם למדרגה גבוהה יותר של אמונה. אני מאמין, שישתו הפעולה בין הציונות הדתית לחברה הישראלית, בכלה אין רק עניין טקטי מודמן, אלא יש בו ערך דתי מוחותי. כאשר שותפות זו נמצאת בסכנה, אני מצפה מהמנהיגות הרוחנית שלנו, שתמצא בסיס חדש ורחב יותר לצמיחה מחודשת של "ההליכה ייחרו". גם אני שותף כמו שלום רוזנברג לדאגה מהמתירנות, הרדיות והמוסר המשפחתית המתערער, אבל אני מתנגד לפתרונות ניאו-חרדיים של בריחה והסתגרות. הם גם לא יצליחו, מפני שהציבור שלו מחשיך, פסיקולוגית וסוציאולוגית, לחברה הישראלית הכללית. צריך לנסתה להגיע לדיאלוג ולשותפות בתחום המוסרי, התרבותי והחברתי. אני לא רוצה שילדי יגדלו על "רמת אביב ג'", אך לדעתך הדאגה הזו משותפת לך ולחברים גם ב הציבור הלא דתי לגוניו. מה שנדרש הוא לחזור לשיטוף פעולה עם ציבורם ורבים ממרכז החברה הישראלית, על מנת לבנות ולעצב ייחרו עוגן רוחני תרבותי,

רוזנברג: אני אכן מתנגד לתחילה השלים, אבל נשמע סמו קול מסוכן, אליו העיד שלו פירושו מחיקת הזיהוי היהודית של הפדריה

שיינק מקורות ישראל המשותפים לכולנו. והערה לסיום: הנושא שבו דיבר שלום רוזנברג ב"עומדים" חrif' הרבה יותר מהנוסח בו שוחחנו היום. אולי הדבר נובע מהילופי השלטון, זה נכון לגבי כל הציבור היהודי-דתי. במשלחה הקדמת הציבור הזה חש מאורם, נראה היה לו שטמשת העברודה-מטר הולכת לערטל את המדינה מכל סמן יהודי, והדבר הוביל לדמניזציה קשה של השלטון. היום הציבור הזה חש רווחה, לא "גונבים" לו את המדינה. וזה במידת מה סמן חobic של חילופי המדינה, אבל הוא עלול להטעות - הנושאים המשקיפים לא השתנו עם חילופי השלטון, הם רק כביסיים יותר של חיי החברה והתרבות במדינתה.

שבה הציונות הדתית צריכה לכלכת עכשו? רוזנברג: בשום פנים ואופן לא. הכרית הבלתי כתובה בין החדרים לבין הפסיכו-ציוניים נולדה כי שניהם לבם אינו נוח מהציונות הקלסית. אני רוצה בציונות הקלסית ובוכה על זה שהורסים אותה. הטרגדיה היא שמסתמן היליך של היסגורות. יכול להגיד שהציונות הדתית הגיע כאן לידי מצב טראגי שתאמר כי החדרות צדקה. קיימים שעדים רבים שמחברים עד היום בין הציונות הדתית לבין החילוגיות, והם הילכים ונסגרים. השער האחד הוא שער האפשרות של חיים יחד. השינוי הרדיקלי בנורמות של המוסר המשפחתית שהתפתחה במערב בדרך האחרון הולך

ולעד: אלה רוזנברג מדבר עליהם הם מיעוט קטן, קולני מאד, תקשורתן מאד

וסוגר את אפשרות היחד. השער השני הוא השער של עם ישראל והעדרה היהודית. עד היום הם נחשבו זרים. אנחנו מתחננים זה עם זה, בין לפני תשובה ובין אחרי תשובה. השער הזה השתמר בגלל החומות שהמרו על הגיור ההלכתי. בזמן

האחרן, בעיקר בגלל נסיבות אובייקטיביות, מסתמן היליך שיכל להוביל למצב אחר, לגיור הלא הלכתי, ואו באופן כמעט נסגרת האפשרות של נישואין בין הקבוצות.

פנימ: נראה שבציבור הדת-ציוני יש כבר היום מגמה חזקה של התחרדות, מתוך בחירה. הבנים מקצינים עמדות לועמת הוריהם.

רוזנברג: זה בגלל שהעולם השתנה. העולם של אבותינו איינו העולם שלנו. הישיבות יותר סגורות כי יש רוח פרצחים ברחוב. יותר אנשים אוסרים על הכנסת הטלוויזיה לבית, וזה נחשב סימן מובהק להתחרדות. אבל הטלוויזיה של היום אינה הטלוויזיה של לפני עשרים שנה. משחו קרה בה. יש היליך התחרדות בעולם המזרחי - צריך לשאול למה זה קורה. זה קורה מפני שאנשים סבורים שדורש מהלך ורשמי מאד כדי להילחם נגד רוח התקופה.

גולען: מתוrhoתו של הרב קוק למדנו, שכ阐述 התרבותות התומכות רעיון אמיתי וצדוק קורסות יכול להיות בכך מן החשוב, כיון שקריסטן מכינה את השטח לבניין גדול ונכון יותר. הנפילה עשויה